

Samtykke til behandling:**Anden næstformand (Ebba Strange):**

Den første sag på dagsordenen kan kun med tingets samtykke behandles i dette møde, men hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet.

Man gik da til:

1) Tredje behandling af:

Forslag til lov om forbud mod indførsel af varer fra Argentina.

(Lovforslag nr. L 221. Fremsat 19/5 82. Første behandling 24/5 82. Betænkning 24/5 82. Anden behandling 25/5 82).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Lovforslaget

vedtoges med 107 stemmer mod 34.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Anden (sidste) behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om revision af sindssygeloven.

[Af Bernhard Baunsgaard (RV) m.fl.].

(Beslutningsforslag nr. B 59. Fremsat 19/3 82. Første behandling 13/5 82. Betænkning 18/5 82).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Forlaget sattes til forhandling.

*Forhandling***Knud Lind (FP):**

Jeg skal på mit partis vegne kort meddele, at fremskridtspartiet går ind for forslaget, og skal samtidig erklære, at man under de foreslåede undersøgelser om behovet for en revision af sindssygeloven i særdeleshed må være opmærksom på de problemer, der kan forekomme i tilfælde, hvor en frivillig indlæggelse går over i en egentlig tvangsindlæg-

gelse på grund af en skønnet forværring i den pågældendes situation. I disse tilfælde kan man overveje, om man burde ændre reglerne med henblik på at forbedre mulighederne, og det kan eventuelt ske ved en domstolsprøvelse eller på anden måde.

Mindretallet i fremskridtspartiet mene, i øvrigt, at sindssygeloven bør gennemgås nøje i relation til respekten for menneskerettighederne, idet de pågældende er anbragt og taget i forvaring uden dom.

Fremskridtspartiet gør samtidig opmærksom på, at der også har været adskillige vanskeligheder for så vidt angår sindslidende, der er blevet for tidligt udskrevet, hvilket bl.a. gav sig udslag i de uhyggelige hændelser, der var i Odense, hvor en tilsyneladende sindsforvirret person slog et menneske ihjel og kvæstede et andet. Der er altså reelt flere tilfælde, hvor de pågældende bliver for tidligt lukket ud, end de tilfælde, hvor man taler om, at der ingen retskontrol er med deres forbliven, men fremskridtspartiet går alligevel ind for det af det radikale venstre fremsatte forslag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslaget til folketingsbeslutning vedtoges enstemmigt med 145 stemmer.

Anden næstformand (Ebba Strange):

Om denne vedtagelse vil der nu blive givet meddelelse til justitsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Anden (sidste) behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om en forsøgsordning med samfundstjeneste.

(Beslutningsforslag nr. B 80. Fremsat 21/4 82. Første behandling 28/4 82. Betænkning 18/5 82).

Der var stillet 3 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Ændringsforslagene sattes først til forhandling.

Forhandling

Hagen Hagensen (KF):

Så skulle vi være fremme ved snorene i denne sag, der har været drøftet så længe, og som faktisk indeholder noget særdeles godt. Vi drøftede forleden dag, hvordan frihedsstraffe og rammerne derfor skulle være her i landet. Her er der tale om, at man prøver at sætte noget andet i stedet for kortvarige frihedsstraffe, og det er et forsøg, som vi fra vor side meget gerne vil være med til, men på nogle betingelser.

Der har været en række vanskeligheder, som skulle klares, og de fleste er da også blevet det. Jeg er meget tilfreds med, at justitsministeren har stillet ændringsforslag nr. 1, der betyder, at forsøgsordninger kan sættes i gang i København og i et eller andet amt her i landet, hvis ikke det udpegede amt, Nordjyllands amt, måtte gå med dertil, men at forsøgene, også dem, der skal gøres i København, først kan sættes i gang, når der fra forsøgsområderne foreligger tilslutning til ordningens iværksættelse. Det er klart og godt, og dermed er en væsentlig ting blevet klaret.

Der er også grund til at nævne, at man understreger, at det arbejde, der udføres som samfundstjeneste, skal være ulønnet. Også det er en klargørelse, som vi finder er i orden.

Tilbage er, og det er meget væsentligt for os, spørgsmålet om, hvor samfundstjeneste skal kunne udføres eller rettere sagt, hvor den ikke skal kunne udføres. Det har under udvalgsarbejdet været drøftet, om den kunne udføres, hvor der var unge, i ungdomsklubber o.lign. Det har klubledere været imod, og det har man kunnet forstå, så det er taget ud. Samfundstjenesten skal altså ikke kunne udføres i klubber, hvor der er unge.

Tilbage er blevet, at samfundstjeneste skal kunne udføres blandt ældre, der er i dagpleje og på anden måde er undergivet pleje, på plejehjem måske, i dagcentre o.lign. Dertil vil jeg sige, at uanset om ledelserne og de, der har med hjemmene at gøre, og også uanset om de ældre selv måtte sige ja dertil, er det en absolut betingelse fra vor side, at man vedtager ændringsforslaget om, at samfundstjeneste ikke kan udføres blandt ældre. Jeg har før anvist, hvor man kan udføre samfundstjeneste, og jeg skal ikke gentage det i dag, men jeg vil i hvert fald understrege, at

det vil være helt forkert, hvis man indfører samfundstjeneste, der har med omsorg for ældre at gøre. Vi ved, hvor let man kan få ældre, der måske ikke er så kvikke, til at sige ja, men de skal ikke udsættes for, at der sker et kiks af den ene eller den anden art. Det er givet, at der under samfundstjenesten, også som forsøg, vil komme skuffelser, men lad os prøve at gøre det klart på forhånd, at vi vil have de færrest mulige skuffelser, og ud fra dette må jeg opfordre alle til at stemme for ændringsforslag nr. 3, således at samfundstjeneste ikke kan udføres i forbindelse med ældre.

Bjørn Elmquist (V):

Jeg skal ikke sige meget om ændringsforslagene nr. 1 og 2, kun takke justitsministeren for den imødekommenhed, jeg synes han har vist med hensyn til ændringsforslag nr. 1. Det har været en knast, vi skulle have klaret, og det har voldt visse vanskeligheder, at det tog nogen tid, og at det stadig ikke er lykkedes at få indforståelse fra Nordjyllands amt som forsøgsområde.

Men jeg skal koncentrere mine bemærkninger om ændringsforslag nr. 3 og sige herom, at ligesom den foregående ordfører understregede det, er det for os i venstre af betydning, at dette ændringsforslag bliver vedtaget. Det hænger sammen med, at de mennesker, som bor på disse hjem, faktisk har det som deres hjem, og det er vores indtryk, at det vil være bedst, om man sikrer sig, at forsøgsordningen ikke indbefatter det område. Skulle det ende med, at dette ændringsforslag ikke bliver vedtaget, vil jeg dog alligevel håbe, at de dommere, som til sin tid skal anvende denne forsøgsordning, vil have opmærksomheden henledt på, at der har været nok så store dele af dette folketing, som har understreget hensynet til specielt disse institutioner, for i og med at vi herinde vedtager en beslutning som denne, er det jo ikke sagt, at domstolene, eller hvem det nu er, der skal anbringe de pågældende unge kriminelle, følger den i enhver henseende. Men jeg håber, at man dér vil lægge vægt på, at vi er en ganske stor del af folketinget, der støtter dette ændringsforslag.

Knud Lind (FP):

[Knud Lind]

Fremskridtspartiet er i store træk positivt indstillet over for samfundstjeneste, hvilket vi også har tilkendegivet tidligere, men vi mener, at tidspunktet for prøveordningen er det dårligst valgte i en tid med 300.000 arbejdsløse og i en tid, hvor primærkommuner og amtskommuner landet over leder med lys og lygte efter nye arbejdsopgaver inden for den kommunale regie. Det vil være vanskeligt, for ikke at sige næsten umuligt, at finde et område for samfundstjeneste, som ikke bærer præg af at være den rene beskæftigelsesterapi, eller som ikke er optaget af ekstraordinære beskæftigelsesfremmende foranstaltninger i forvejen. Nu er der kommet en martspakke, og vi ved, at socialdemokratiske medlemmer taler om, at folk, der har haft narkotikaproblemer m.v., skal foran i køen af arbejdsløse.

Fremskridtspartiet mener i øvrigt, at forsøgsordningen med de 400 personer også burde omfatte en forsøgsordning omhandlende natfængsel og weekendfængsel, dvs. en sanktionsform i form af en slags fritidsfængsel, der indebærer, at den dømte alene er frihedsberøvet i sin fritid og ikke i samtlige døgnets 24 timer. Gennem en sådan sanktionsform kan den domfældte opretholde sin hidtidige beskæftigelse, hvis en sådan findes, og bevare forbindelsen med sin familie, men alligevel virker frihedsberøvelsen som et føleligt onde. Fritidsfængsel kan således tænkes iværksat som weekendfængsel eller som natfængsel. Man har i New Zealand haft succes med weekendfængsel, som først startede udelukkende for unge, men som efter nogle år blev udvidet til også at omfatte voksne lovovertrædere. Man har i den forbindelse regnet ud, at udgifterne pr. indsat pr. dag i weekendfængsel er ca. 25 pct. af udgifterne for en indsat i et almindeligt fængsel. Weekendfængsel eller natfængsel vil være velegnet, især til kriminelle, som er arbejdsmæssigt stabile, og som har familie.

Det undrer mig i øvrigt, at venstres ordfører helt er gået uden om weekendfængsel og natfængsel, idet forhenværende justitsminister ...

Anden næstformand (Ebba Strange):

Jeg bliver nødt til at gøre opmærksom på, at det er ændringsforslagene, vi diskuterer i øjeblikket.

Knud Lind (FP):

Ja undskyld, idet forhenværende justitsminister Nathalie Linds tanker netop kørte på det område. Jeg skal ikke sige så forfærdelig meget mere om selve ændringsforslagene, ud over at der ikke er grupperdisciplin i spørgsmålet om dem.

Inge Krogh (KrF):

Kristeligt folkeparti kan kun stemme for dette lovforslag, hvis ændringsforslag nr. 3 bliver vedtaget.

Mennesker, der er på institution, er i reglen hjælpeløse, og de er prisgivet det personale, de er omgivet af. Det er derfor vigtigt, at det personale, der er, har en god uddannelse og har forståelse specielt for patienternes psyke. Vi stræber da også efter herinde at sørge for, at personalet har en god uddannelse, og man kan næppe regne med, at de, der bliver idømt samfundstjeneste, har denne uddannelse og forståelse.

Wilhelm (VS):

VS kan ikke stemme for, men vil stemme imod ændringsforslagene nr. 2 og 3.

Ændringsforslag nr. 2 går jo ud på, at det skal slås fast i beslutningsforslagets tekst, at det arbejde, der udføres i forbindelse med samfundstjenesten, skal være ulønnet. Når vi stemmer imod det, er det ud fra et generelt princip om, at vi i virkeligheden mener, at strafafsonere – og det uanset om det sker ved frihedsstraf eller det sker ved samfundstjeneste – så vidt muligt skal holdes på normale indtægtsbetingelser, så de ikke også i den henseende bringes ud af ansvarlighed og kontakt med samfundet, deres familier bringes på bistandslov osv. osv.

Ændringsforslag nr. 3 er det fra konservative, venstre, fremskridtspartiet og CD og nu støttet af kristeligt folkeparti, som går ud på, at selv om både institutionens ledelse, dens medarbejdere og dens beboere er indforstået med det, må ingen anvises samfundstjeneste på plejehjem, dagcentre for ældre og lignende institutioner. Vi finder, både at dette ændringsforslag er i strid med hele forsøgsordningens idé, forsøgsordningens hovedsigte: at virke resocialiserende, og at den holdning til lovovertrædere, der ligger i dette ændringsforslag, er helt uacceptabel. Derfor stemmer vi imod dette ændringsforslag.

[Wihjelm]

Ændringsforslag nr. 1 vil vi undlade at stemme til i konsekvens af den holdning, vi kommer til at have. Det vil vise sig om lidt, når vi diskuterer selve lovforslaget, som det nu ligger belyst efter udvalgsbehandlingen.

Glensgård (FP):

Jeg er enig med mit partis ordfører i, at der kan være betænkeligheder ved at indføre samfundstjenesten i den tid, vi lever i. På den anden side er jeg også enig med mit partis ordfører i, at det kan være nyttigt at få igangsat en forsøgsordning.

Jeg er derimod ikke enig med mit partis ordfører, hr. Knud Lind, hr. Hagen Hagensen og de øvrige forslagsstillere til ændringsforslag nr. 3. Det er muligt, at ændringsforslag nr. 3 er udarbejdet lidt hastigt, for jeg kan ikke se, af hvilken årsag eksempelvis en vaskeriejer, der er blevet idømt 8 måneders fængsel for bedrageri, ikke skulle kunne deltage i samfundstjenesten på et vaskeri på et plejehjem eller en anden institution. Eller gartneren, hvorfor skulle han ikke kunne klippe græs og plukke blomster på et plejehjem? Men det forhindres rent faktisk ved det ændringsforslag nr. 3, som mindretallet, konservative, fremskridtspartiet, CD og venstre, har stillet. Derfor vil jeg godt sige til forslagsstillerne til ændringsforslag nr. 3, at det er da muligt, man skal tænke over – jeg er ikke sikker – selv om beboere og ledelse accepterer, at de indsatte får lov til at arbejde på en af de institutioner, som omtales her, at voldtægtsforbrydere måske ikke umiddelbart er det mest behagelige at have gående på disse institutioner. Men jeg må indrømme, at jeg ikke helt kan se formålet med ændringsforslaget, der rent faktisk går ud på, at selv om de tre pågældende grupper skulle være enige, vil man forhindre samfundstjeneste de nævnte steder. Men hvis forslagsstillerne godt kan se det besynderlige i, at man eksempelvis forhindrer vaskeriejeren eller gartneren i at deltage i arbejdet, og det ikke var det, der var meningen med ændringsforslaget, kan man måske nå at rette op på det i løbet af en kommende behandling, idet man kan udsætte denne andenbehandling, men rent faktisk, som det er udformet her, vil man i denne forsøgsperiode stoppe en meget nyttig samfundstjeneste, og det håber jeg ikke er forslagsstillerens hensigt med det pågældende ændringsforslag.

Jeg skal meddele, at vi i hvert tilfælde er et par stykker i fremskridtspartiet, som af de nævnte årsager ikke kan støtte det pågældende ændringsforslag.

(Kort bemærkning).

Inge Krogh (KrF):

Jeg vil blot sige til hr. Glensgård, at når man arbejder på en institution, kommer man altid i forbindelse med patienterne, lige meget hvor man arbejder. Specielt hvis man arbejder som gartner, er man i forbindelse med personalet, og det er man som regel også i vaskeriet, hvis det er mindre institutioner; ellers er det store centralvaskerier, og så har det intet med en institution at gøre.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Jeg tror ikke, hr. Glensgård rigtig har sat sig ind i, hvad hele ordningen generelt går ud på.

Det drejer sig om væsentligst unge kriminelle, og det er inden for nogle særlige forbrydelseskategorier, man har forestillet sig dette skal ske.

Med hensyn til den slags arbejde, der skal ydes som samfundstjeneste, er det netop meningen, at det ikke skal optage pladser, hvori man kan ansætte folk normalt, og jeg vil tro, at sådan noget som at slå græs eller at arbejde i vaskeriet netop er den slags ting, hvortil man burde have almindeligt, lønnet personale, så det er slet ikke den slags tilfælde, der tænkes på, som hr. Glensgård har hæftet sig ved.

(Kort bemærkning).

Hagen Hagensen (KF):

Jeg er også ked af, at der er medlemmer af dette ting, der ikke har forstået, hvad samfundstjenesten skal gå ud på. Hr. Bjørn Elmquist har allerede rettet, hvad der var fejl i det, hr. Glensgård sagde, men jeg vil godt lige føje til, at når man oven i købet fra hr. Glensgårds side taler om, at der kunne være en voldtægtsforbryder, der skulle udføre samfundstjeneste, må jeg på forhånd sige, at noget sådant kommer man ikke ud for. Det er kortvarige frihedsstraffe, der kan omsættes til samfundstjeneste. Vi skal ikke til at gentage det hele nu, men det er i hvert fald ganske

[Hagen Hagensen]

klart, at noget sådant vil der ikke blive tale om.

Og for at have den klare linje, at der ikke skal være nogen, der kommer ud for fristelser, må det være således, at de ikke kan komme i forbindelse med ældre, hvad enten de måtte udføre et arbejde, der er tæt op ad den ældre, der er institutionsanbragt, eller lidt fjernere derfra. Derfor den klare linje, på samme måde som man over for dem, der er i ungdomsklubber o.lign., har sagt, at der skal man heller ikke kunne udføre samfundstjeneste. Samfundstjenesten skal i øvrigt væsentligst gå ud på at udføre et arbejde, som ellers ikke ville blive udført. Der må ikke tages lønnet beskæftigelse fra andre.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Det er meget sjældent, jeg er enig med hr. Glensgård, men jeg er enig i, at der ikke kan ske noget ved, at man som dømt til samfundstjeneste bliver sat til at arbejde i et væsker i en eller anden institution. Hvis man skulle følge hr. Hagen Hagensens tanke om, at de unge, der havde begået et eller andet, aldrig måtte komme nær de gamle, skulle vi jo deportere dem.

Justitsministeren (Ole Espersen):

Jeg skal hovedsagelig holde mig til ændringsforslag nr. 3, der vedrører forholdene omkring udførelse af samfundstjeneste på centre m.v. for ældre, og jeg skal sige her, at når jeg ikke kan anbefale ændringsforslaget, skyldes det, at vi har villet lægge så få bånd på mulighederne for at finde egnede tjenestesteder som muligt.

I det omfang man fra institutioners side finder, at det kunne være rimeligt og fornuftigt at bruge folk, der er dømt til samfundstjeneste, mener vi ikke, at det ville være rigtigt at gå imod. Jeg har hørt en radioudsendelse, hvori nogle ældre fra Peder Lykke Centret diskuterede dette forslag om samfundstjeneste med stor interesse og med en positiv holdning til at blive medinddraget i et samfundsvigtigt forsøg. Jeg nærer ikke den tro, som måske kom til udtryk hos hr. Hagen Hagensen, at de ældre ikke rigtig forstår, hvad det drejer sig om, og at de kan blive presset til et eller andet. De ældre forekommer mig at være ganske bevidste omkring,

hvad der foregår. Hertil kommer, at enhver tjeneste et sådant sted også forudsætter samtykke fra ledelse og ansatte, og derved mener jeg, at vi i høj grad har draget omsorg for, at tjenesten finder sted, hvor det er rimeligt, og kun hvor det er rimeligt.

Nu er samfundstjenesten heller ikke begrænset til de unge lovovertrædere, om end det er hensigten, at det først og fremmest skal være dem, der dømmes til den. Måske kunne vi finde en jævnaldrende, som kunne placeres på et dagcenter for ældre, og det ville da være kedeligt at udelukke muligheden herfor.

Jeg er enig i de bemærkninger, som hr. Bjørn Elmquist kom med om, at det, der siges om hensynet til institutioner for ældre af mange her i folketinget, naturligvis bør og vil indgå i overvejelserne, når der tages konkret stilling til placering af en samfundsdømt. Det vil være helt naturligt, og det forventer jeg også.

Hr. Knud Lind taler om det dårligt valgte tidspunkt. Vel, vi har ulykkeligvis haft arbejdsløshed i nogle år, og vi får den ikke ganske afskaffet de første mange år, er jeg bange for. Skal man prøve en reform, bør det være nu, hvor der virkelig er behov for det. Hertil kommer – som det mest afgørende – at det er os, der har bevisbyrden for, at der ikke tages én eneste arbejdsplads fra nogen som helst i kraft af denne samfundstjeneste. Derfor er tidspunktet også af den grund ikke afgørende.

Jeg kan love fru Inge Krogh, at der ikke er nogen, der bliver prisgivet, som det vist blev nævnt, de samfundstjenestedømte. Samfundstjenesten foregår som en assisterende tjeneste under kontrol naturligvis, og efter at forholdene på arbejdsstedet er undersøgt grundigt fra kriminalforsorgens side i samarbejde med tjenestestederne.

Så skal jeg sige til hr. Wilhjelm, at jeg er uenig med ham i betragtningen om, at den samfundsdømte skulle have løn. Den sanktion, vi drøfter nu, består ikke i arbejde med løn. Sanktionen består i inddragelse af fritiden, og det er noget helt andet, som efter vores mening ikke kræver nogen aflønning.

Jeg er enig i hr. Glensgårds betragtninger, og jeg føler mig også overbevist om, at der på institutioner for ældre kan findes arbejde, som ikke forudsætter den nære kontakt med de ældre, hvis dette ikke ønskes.

Inge Krogh (KrF):

Jeg vil gerne sige til justitsministeren, at jeg sagde, at patienterne var prisgivet personalet, ikke, at de var prisgivet samfundstjenesten. Og det, at hjælpeløse patienter er prisgivet personalet, er noget, jeg meget ofte har brugt, også når jeg har skullet instruere personalet på de institutioner, hvor jeg har arbejdet.

Hagen Hagensen (KF):

Jeg er ked af, at justitsministeren ikke vil gå ind for ændringsforslag nr. 3, således at vi får en klar linje i forhold til de ældre på plejehjem, dagcentre etc. og samfundstjenesten. Jeg har forstået det således, at der også skal være indforståelse fra de ældre for, at samfundstjenesteafsonere, hvis jeg kan kalde dem sådan, kommer til at virke dér. Det vil i realiteten sige, at bare en enkelt ældre på et dagcenter siger: det vil jeg ikke gå med til, udelukker man altså muligheden deraf, og derfor synes jeg, at den linje, som vi har skitseret, er ren og klar.

Jeg er ked af, så meget som jeg har arbejdet med og for denne sag, at jeg må meddele, at skulle ændringsforslag nr. 3 ikke blive vedtaget, er vi nødsaget til at stemme imod beslutningsforslaget.

Hermed sluttede forhandlingen om ændringsforslagene.

Afstemning

Ændringsforslag nr. 1 og 2
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 3
forkastedes, idet 59 stemte for, 79 imod.

Forslaget som helhed sattes derefter til forhandling.

*Forhandling***Knud Lind (FP):**

Jeg skal indledningsvis henvise til det, som jeg sagde under forhandlingen om ændringsforslagene for så vidt angår forslaget i dets helhed, og jeg skal samtidig igen sige, at det må undre én, at venstres ordfører er gået helt uden om spørgsmålet weekendfængsel og natfængsel, fordi venstres tidligere medlem,

forhenværende justitsminister, fru Nathalie Lind, netop kom ind på disse tanker om weekendfængsel og natfængsel og vi nu ved, at ordningen med weekendfængsler i New Zealand har bevirket omkring 75 pct. mindre i udgifter for en indsat i forhold til en i almindeligt fængsel. Ikke et eneste ord om det, ikke et ændringsforslag fra venstres side, men det kan være, hr. Bjørn Elmquist vil forklare det fra talerstolen her.

Det må også undre, når man endelig ønsker fra justitsministerens side at lave en forsøgsordning med nye sanktionsformer, at man så ikke tager disse to former med, i særdeleshed når man erindrer sig den række af unge mennesker, der gennem årene har passeret revy i retssalene og modtaget tiltalefrafald, en betinget dom eller en kortvarig ubetinget frihedsstraf, som i stedet måske burde have haft weekendfængsel eller natfængsel som straf. Dette havde måske givet en bedre løsning på nogle af de problemer, som man har haft med kapacitet i fængslerne m.v.

Jeg kan i øvrigt ikke lade være med at sige til ministeren, at man også får en mistanke om, når man nu har set lovforslaget om nedsættelse af strafferammerne for kriminalitet m.v., at dette er et led i en kæde, hvor ministeren ligesom forsøger at sige, at da hr. Brydesholt i sin tid har lukket arresthuse m.v., nedsætter vi straffen og laver forskellige foranstaltninger. Jeg kan ikke lade være med at sige det, for man får den tanke. Fremskridtspartiet mener i øvrigt, at kontrolforanstaltningerne i forbindelse med samfundstjeneste måske kan blive ret store.

Selve igangsætningstidspunktet har jeg tidligere været inde på, og dette igangsætningstidspunkt for en forsøgsordning omfattende Københavns og Nordjyllands amter er stadig, vil jeg sige, den største forhindring for en reel forsøgsordning.

Jeg mener ikke, at vi endnu har fået et tilbagesvar fra Nordjyllands amt om, at man ønsker at gå ind i ordningen, men det kan være, justitsministeren kan redegøre for det her.

At få en forsøgsordning som den, vi taler om, i gang for kriminelle i en tid med 300.000 arbejdsløse kan sammenlignes med, når vi tager martspakken i betragtning, at give nybegyndere svømmeundervisning i en orkan på åbent hav. Det er jo det reelle, som denne ordning kan sammenlignes med.

[Knud Lind]

Hvo intet vover, intet vinder, må også gælde for en forsøgsordning med samfundstjeneste. Fremskridtspartiet som helhed er positivt over for nye tanker og ideer, og vi vil for flertallets vedkommende til trods for de tidligere anførte indvendinger stemme for beslutningsforslaget.

Jeg skal også her sige, at der, hvad 2 af gruppens medlemmer angår, ikke er gruppedisciplin.

Bjørn Elmquist (V):

Jeg vil gerne starte med at svare hr. Knud Lind. Nu gjorde jeg for det første det, at jeg under debatten om ændringsforslagene holdt mig til dem og ikke tog hul på den generelle debat, sådan som måske nok hr. Knud Lind gjorde. Men for det andet må jeg da også erindre om, at det beslutningsforslag, vi drøfter, vedrører samfundstjeneste, og hvis vi var begyndt at stille ændringsforslag om week-endfængsler og natfængsler, og hvad hr. Knud Lind i øvrigt var inde på, som vi i venstre rigtigt nok har beskæftiget os med tidligere og stadig beskæftiger os med, tror jeg, vi havde fået afvist disse ændringsforslag ud fra identitetsbetragtninger for dette beslutningsforslag. Men jeg kan da berolige hr. Knud Lind med, at vi har overvejelser i gang, og vi skal nok lade være med at lade sagen ligge. I går havde vi en debat herinde om strafferammerne for berigelsesforbrydelser, og vi drøfter i det hele taget en revision af sanktionssystemet i Danmark ud fra forskellige synspunkter; i den forbindelse vil vi vende tilbage til dette spørgsmål.

Men lad mig om dette beslutningsforslag og mit partis holdning til det sige, at vi fra starten har været positivt stemt over for det, og det er vi stadig væk. Der er dog en række svære punkter omkring det. Det gælder f.eks. den betragtning, som flere i min gruppe har været inde på, at der er en ganske vanskelig situation, hvis det bliver sådan, at vi i en periode med stor arbejdsløshed når dertil, at for at få arbejde skal man faktisk idømmes det ved en dom. Den situation må vi aldrig komme i. Det er en svær balancekunst. Det var en situation, vi kunne komme i, hvis venstresocialisternes modstand mod ændringsforslaget før var blevet taget til følge og flertallet havde fulgt dem. Så havde man nemlig fået løn for denne samfundstjeneste, og så

var det en ganske grotesk situation, vi var endt i.

Men det er en svær balancekunst, hvis vi i krisetider, hvor det er svært at finde arbejde til dem, der gerne vil have arbejde, skal finde noget meningsfyldt til folk, der er kriminelle, og vi på den anden side skal sikre os, at det ikke tager arbejde, beskæftigelse, fra folk, der går virkeløse omkring.

Alt i alt må jeg sige, at efter at ændringsforslag nr. 3 faldt ved afstemningen før, vil venstre afholde sig fra at stemme til forslaget, og der er endog et par i min gruppe, som vil stemme imod.

Wilhelm (VS):

Vi finder, at ethvert eksperiment med alternativer til frihedsstraf er overordentlig påkrævet og overordentlig nyttigt. Der findes næppe noget mere destruktivt sanktionssystem end frihedsstraffen.

Det forslag, regeringen fremsatte, var allerede ved fremsættelsen meget mangelfuldt, hvad vi havde lejlighed til at påpege ved første behandling. Det var mangelfuldt både i sit funktionsområde – det var alt for begrænsede kategorier af lovovertrædelser, der skulle indgå i forsøgsordningen – og det var mangelfuldt på andre leder, bl. a. ved, at man afviste at lave en undersøgelse af f.eks. recidivvirkningerne i forbindelse med forsøgsordningen.

Men stadig væk var der dog ting i forslaget, som gjorde, at vi tilsagde det støtte ved første behandling, idet vi præciserede nogle forudsætninger, som vi dengang egentlig troede var selvfølgeligheder, og disse forudsætninger var for det første, at det i forbindelse med forsøgsordningen var valgfrit for de pågældende, om de ville have samfundstjenesten eller de ville have den traditionelle frihedsstraf. For det andet, at samfundstjeneste blev tilbudt efter objektive kriterier, således at samfundstjenesten som et tilbud ikke kunne bruges til social diskrimination. Og for det tredje, at samfundstjenesten kun trådte i stedet for ubetinget frihedsstraf og ikke trådte i stedet for betingede domme.

Det viser sig efter den præcisering, vi har fået gennem retsudvalget, at ingen af disse betingelser er opfyldt.

Af ministerens besvarelse af udvalgets spørgsmål nr. 1, der drejer sig om disse ting – det er retsudvalgets bilag nr. 4 på denne

[Wilhelm]

sag – fremgår for det første, hvad der allerede kom ind i debatten ved første behandling, at ministeren ikke har tænkt sig, at der skal være tale om et reelt valg mellem en traditionel frihedsstraf og en alternativ samfundstjeneste, idet de pågældende overhovedet ikke skal have at vide, hvilken udmåling man havde tænkt sig efter de to systemer, men skal tage stilling til ud af den blå luft, om de er villige til at acceptere samfundstjeneste af uoplyst omfang som alternativ til frihedsberøvelse af uoplyst omfang. Det er ikke en reel valgssituation at sætte folk i, og derfor er betingelsen om, at man har valgfrihed, ikke til stede med den måde, ministeren nu har fortolket sit eget beslutningsforslag på.

For det andet viser ministerens besvarelse af spørgsmål nr. 1, at der ikke bliver tale om objektive kriterier som grundlag for tilbudet om samfundstjeneste som alternativ, således at man kan være sikker på, at denne mulighed ikke bruges til at lave socialdiskriminerende udvælgelse af de forskellige lovovertrædere. Det fremgår tværtimod af ministerens svar – jeg citerer:

»... at retten ved henvendelse til kriminalforsorgen får udarbejdet en personundersøgelse til brug for rettens valg af sanktion«.

Denne personundersøgelse kan jeg ikke se som andet end netop indførelse af socialt diskriminerende kriterier; i hvert fald er det klart et bevis på, at man ikke vil bruge objektive kriterier ved valget af samfundstjeneste som et alternativ til frihedsstraffen, men gennem en personundersøgelse foretaget af kriminalforsorgen får man sat nogle helt andre og uvedkommende kriterier ind, som vi har al grund til at tro bliver socialt diskriminerende.

For det tredje er betingelsen, som flere partier stillede ved første behandling, at samfundstjenesten kun skal træde i stedet for en ubetinget frihedsstraf og ikke skal gøre tingene værre for folk, der ellers havde fået en betinget frihedsstraf. Den er jo ikke opfyldt, når man ikke vil fortælle folk, hvad alternativet reelt er, men kun vil spørge dem på et tidspunkt, hvor man overhovedet ikke er nået til strafudmåling i retten: er I i givet fald indstillet på at tage samfundstjeneste i stedet for? Det er en praktisk udformning af ministerens prøveordning her, som betyder, at der ikke kan skabes nogen garanti for, at samfundstjenesten ikke kommer til at træde ind i

sager, hvor der ellers ville være blevet dømt betinget frihedsstraf. Det fremgår jo også af ministerens svar, at han må nøjes med at sige, at efter hans opfattelse bør retten kun idømme denne sanktion, hvis sagen ellers havde måttet afgøres ved ubetinget frihedsstraf. Men når man ikke stiller den pågældende lovovertræder over for: enten er det en ubetinget frihedsstraf af det og det omfang, eller også er der muligheden for en samfundstjeneste af det og det omfang, findes den garanti ikke for, at man ikke benytter denne nye forsøgsvisse sanktionsform som alternativ også dér, hvor der havde været tale om betingede frihedsstraffe.

Vi er meget kede af, at dette lille spæde forsøg på alternativer til frihedsstraf i den grad er blevet udvandet og ødelagt af ministerens fortolkning af hans eget forslag – og på alle tre områder som sagt: på det område, hvor man måtte betinge sig, at der blev en reel valgfrihed i hvert fald under forsøgsordningen, på det område, hvor man måtte betinge sig, at samfundstjeneste blev tilbudt efter objektive kriterier og ikke efter så manipulerbare kriterier, at det kan bruges til social diskrimination, og på det område, at samfundstjenesten kun måtte træde i stedet for ubetingede og ikke i stedet for betingede frihedsstraffe. På disse tre områder har ministeren svaret forkert efter vores mening i sin præcisering af, hvordan han vil administrere denne ordning. Det betyder, at ordningen nu er så ødelagt, at vi ikke kan stemme for den, og vi må her ved den afsluttende afstemning undlade at stemme og på det dybeste beklage, at der altså ikke bliver tale om en forsøgsordning selv i den spæde form, dette forslag havde ved første behandling, en forsøgsordning, som opfylder de tre vigtige og rimelige krav, som mange ordførere ved første behandling var enige med os om at stille.

Justitsministeren (Ole Espersen):

Jeg synes, det var interessant at høre hr. Knud Linds indlæg om andre alternativer til fængselsstraf. Jeg er inviteret til et samråd i retsudvalget i løbet af kort tid, hvor jeg skal orientere om, hvilke andre muligheder der foreligger, men samtidig desværre også beskrive, hvilke praktiske og økonomiske problemer der er i forbindelse med at indføre andre muligheder. Jeg er dog bestemt åben

[Justitsministeren]

over for dem og glæder mig til diskussionen i retsudvalget herom.

Der er endnu ikke tilsagn fra Nordjyllands amt. Jeg ved, at man i denne tid behandler spørgsmålet i amtsarbejdsnævnet, og det afventer vi resultatet af naturligvis, inden vi kan sætte en eventuel forsøgsordning i gang dér.

Så blev hr. Knud Lind ved med at nævne disse 300.000 arbejdsløse, vi har, men jeg har altså ikke kræfter til at gentage det, jeg har sagt masser af gange tidligere om den påstand.

Når man hører hr. Wilhjem, får man indtryk af, at det ikke er et forsøg, der er tale om. Man får indtryk af, at der er tale om at etablere i præcise detaljer en langvarig ordning, og det er netop ikke meningen. Dette er et forsøg, hvor vi ikke ønsker at binde domstolene i nogle helt faste objektive kriterier. Det ville være forkert. Vi har råd til at prøve et års tid og se, hvordan det virker, om der skal laves om på de kriterier, der måtte blive anvendt.

Jeg vil også sige, at jeg kan da ikke stå og love objektive kriterier for, hvem der kan idømmes samfundstjeneste, når man samtidig fra, tror jeg, det store flertal i folketinget lægger vægt på en konkret personlig bedømmelse af, om den pågældende også ud fra institutionernes synspunkt er egnet til samfundstjeneste. Der skal foretages denne personundersøgelse, før der kan tages stilling til, om han er egnet til samfundstjeneste. Derfor kan man ikke sige: de og de personer bedømt på grundlag af deres strafbare adfærd er egnede og skal have samfundstjeneste, og de og de skal ikke have det. Men generelt vil jeg sige til hr. Wilhjem, at dette er et forsøg, og de rammer, der gives for forsøget, synes jeg absolut er rimelige.

Knud Lind (FP):

Venstres ordfører, hr. Bjørn Elmquist, undskylder, at han har glemt sit partis mangeårige tanker, udtalt gennem tidligere justitsminister, fru Nathalie Lind, med, at ændringsforslag ville være for vidtgående, som om det skulle være noget helt nyt, der blev kastet ind i debatten. Det er det slet ikke. Og hvis hr. Bjørn Elmquist havde læst ministerens redegørelse den 16. februar 1982, side 2,

ville han have kunnet få en henvisning dér, idet man skriver:

»Herhjemme blev det allerede i betænkning nr. 806/1977, Alternativer til frihedsstraf...«

Der var altså her et debatoplæg, og hvis hr. Bjørn Elmquist havde læst denne betænkning nr. 806, ville han måske have kunnet genkende nogle af sine forhenværende folketingskollegers tanker og dermed være kommet på den idé at stille det ændringsforslag, som hr. Bjørn Elmquist ikke stillede.

Bernhard Baunsgaard (RV):

Med hensyn til spørgsmålet om, hvilke forudsætninger der skal være opfyldt hos den enkelte, for at vedkommende kan falde ind under samfundstjeneste, kan jeg følge justitsministeren meget langt, men nu skal vi jo også passe på, at vi ikke kommer så langt ud, at der ikke kan læres noget af forsøget.

Der er et af de kriterier, som hr. Wilhjem fremhævede, som jeg gerne vil have at justitsministeren kommenterer, og det er dette om det sociale. Det kan ikke være meningen, at man kan udskilles af sociale grunde, så det f.eks. kun er unge fra funktionærhjem, der kan komme ind under denne ordning, mens f.eks. unge fra landbrugshjem ikke kan. Jeg kan meget vel forstå, at der skal foretages en vurdering af psyken hos de unge, men jeg vil gerne være sikker på, at der ikke med dette er mulighed for at bruge en social udskillelse.

Wilhjem (VS):

Jeg forstod på ministeren – og jeg takker for så vidt for hans klarhed på dette område – at det med at undersøge den konkrete persons forskellige forhold for at bedømme, om den pågældende er egnet til samfundstjeneste, er et princip, ministeren har. Det er ikke bare noget, der skal køre under forsøgsordningen. Det blev udlagt som et princip, og han fik endda sagt, at det ønskede et flertal her i salen. Jeg ved ikke, hvornår vi nogen sinde har konstateret det.

For mig drejer det her sig om noget så enkelt som lighed for loven. Der er ikke lighed for loven, når man kræver personundersøgelse som kriterium for, om folk skal tilbydes samfundstjeneste eller ej. Og hr. Bernhard Baunsgaard kan nok så meget angle

[Wilhelm]

efter ministerens erklæring om, at dette ikke vil blive benyttet til social selektion, og selvfølgelig kan ministeren sagtens svare, at han ikke generelt vil favorisere funktionærbørn i forhold til landbøbørn, men selvfølgelig er en personundersøgelse noget, som på den ene eller den anden led skal benyttes til social selektion. Hvad skulle man ellers med den? Og så er vi tilbage ved det, som er det principielle her. Der er tale om ulighed for loven, når man skal lave personundersøgelser, før man finder ud af, om folk skal have tilbudt samfundstjeneste som alternativ til en frihedsstraf.

Jeg undrer mig måske ikke så meget over, at ministeren og socialdemokratiet med bind for øjnene kan gå ind for en sådan ulighed for loven, for det har vi jo set før, men det undrer mig meget, at f.eks. hr. Bjørn Elmquist tier stille om det. Han havde meget blik for det her forleden dag, da vi for første gang i Danmark fik et konkret eksempel på ulighed for loven i forbindelse med kautionsstilling for at undgå varetægtsfængsling. Han havde ganske ret i den udmærkede kampagne, han kørte om den ulighed for loven, der dér var tale om, men det er præcis det samme, der er tale om her, hvis man vil til at anlægge personundersøgelser som grundlag for, om folk skal have et tilbud om en alternativ strafform i forhold til frihedsstraffen. Det kan ikke bortforklares, hvis det ikke er objektive kriterier, der ligger til grund, således at der for lovovertrædelser inden for de og de strafudmålinger er et alternativ, der hedder samfundstjeneste, også under forsøgsordningen. Hvis der ikke er sådanne objektive kriterier, er det, hvordan man end vender og drejer det, en ulighed for loven, og ministeren har ikke bare i besvarelsen af spørgsmål 1 statueret, at det er måden, han vil praktisere det på, men han har også bekræftet det mere principielt i sin erklæring her i dag.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Nu tror jeg, hr. Wilhelm er kommet så langt ud, at der ikke mere er fast grund under fødderne. Når vi fra radikal side kan godkende det med, at der foretages en personundersøgelse, er det, fordi det er det samme, der foretages i mangfoldige tilfælde,

hvor psyken kan gøre vedkommende person ganske strafuegnet, men bedre egnet til institutionsanbringelse.

Bjørn Elmquist (V):

Tak for de rosende ord til hr. Wilhelm, men vi har ikke været bange, og jeg personlig har ikke været bange for de svar eller de forklaringer, som justitsministeren har givet i denne sammenhæng. Det er muligt, at hr. Wilhelm lægger noget bredere i begrebet social selektion, end vi andre gør. Jeg har ikke ment, at det ville blive noget med, hvilken samfundsklasse – hvis vi kan tale om det i Danmark – man tilhører, om man er rig eller mindre rig osv. Jeg har opfattet det som en bedømmelse, en vurdering af, om det var personer, som man kunne forestille sig ville have et udbytte af at komme ind i den samfundsgavnligste tjeneste.

Og så lige til hr. Knud Lind. Jeg tror ikke, der er ret mange her i salen eller blandt tilhørerne, der forventer, at jeg svarer på det, der blev sagt, for det var noget mærkeligt, florumvundet noget. For mig er der ingen tvivl om, at det ville være forkert at stille ændringsforslag i den retning, som hr. Knud Lind talte om, til et beslutningsforslag som dette, og hvis virkelig hr. Knud Lind synes, at det var så fremragende lige i denne sammenhæng, hvorfor stillede hr. Knud Lind så ikke selv de ændringsforslag?

Justitsministeren (Ole Espersen):

Jeg er ganske enig med hr. Bernhard Baunsgaard, når han siger, at nu var hr. Wilhelm kommet for langt ud.

Naturligvis er der ikke tale om at udskille sociale tabere. Som det blev nævnt, foretages personundersøgelser i en mangfoldighed af tilfælde, og vi kan ikke i en forsøgsperiode undlade at interessere os for den person, der skal gøre samfundstjeneste og dermed i virkeligheden betros andre mennesker, der gør et eller andet for samfundet ved at forsøge dette. Vi er nødt til at kunne fortælle sådan nogenlunde, hvem det er, der kommer, på den fortrolige måde, sådan noget skal ske på, i den forstand, at vi skal kunne garantere, at der er visse problemer, som man ikke kan forvente opstår, i kraft af at der sendes en samfundstjenestedømt ud. Personundersøgelser foretages ikke for at udskille visse sociale

[Justitsministeren]

grupper, men her, som når det drejer sig om betinget dom i øvrigt, for at finde ud af, om den pågældende er egnet til den sanktion, der er tale om. Derfor har enhver tale om, at dette skulle være at indføre princippet om ulighed for loven, at det skulle være udtryk for en social selektion, ingen berettigelse.

Kaution var hr. Wilhjelm inde på. Det får vi lejlighed til at drøfte senere. Der er en sag for højesteret nu, hvor der tages stilling til, om den beslutning, der blev truffet af landsretten, er i overensstemmelse med retsplejeloven og dens forudsætninger eller ej; det skal jeg ikke komme ind på her, kun sige, at grundloven jo forudsætter, at der i visse tilfælde kan blive tale om at stille kaution.

Det afgørende er, at det, der foreslås her, efter min opfattelse, og jeg håber efter flertallets opfattelse, er udtryk for et forsøg på en reform, som kan medvirke til, at de, der måske havde de mindste muligheder for at tale et fængselsophold, de mindste muligheder for at vende tilbage til noget fornuftigt bagefter, nu får en chance i kraft af samfundstjenesten.

(Kort bemærkning).

Wilhjelm (VS):

Det kan være, man har forset sig på ordet »socialt« diskriminerende og »social« selektion, så lad os droppe dette »social«, hvis man opfatter det så firkantet, at det er noget veldefineret, der går på en hel samfundsgruppe. Men det er klart, at når man vil lægge personundersøgelser til grund, skal der ske en selektion, og det er under alle omstændigheder et brud på princippet om lighed for loven.

Så siger hr. Bernhard Baunsgaard og nu ministeren og sikkert flere andre: ja men der foregår jo sådanne vurderinger af personer i forvejen. Ja men undskyld mig, jeg troede, at reglerne i et retssamfund var sådan, at man kan afvige fra standardsanktionerne, hvis det er en afvigelse til det lempeligere for en særlig udsat gruppe. Det er jo det, der sker med de normale personundersøgelser i forbindelse med frihedsstraf. Er der nogle, som erklæres fuldstændig strafuegnede, kan de blive stillet lempeligere, end de ellers ville være blevet stillet, og end det store flertal bliver stillet i den sag. Det er noget ganske andet, for jeg går ud fra, at de fleste, der falder inden for

de lovovertrædelseskategorier, som denne forsøgsordning og senere den generelle ordning vil komme til at gå på, ikke skal fiskes ud ved det dér personundersøgelsesfilter, så her er det altså det modsatte, der sker. Man vil pille et mindretal ud, som skal stilles ringere end normen, og det er diskriminerende, hvordan man end vender og drejer det. Det er, kald det så social eller personlig diskrimination.

Jeg vil godt sige, at jeg synes, hele denne historie er karakteriseret på en ganske enkel måde, nemlig ved, at ministeren – og det siger noget om hans og regeringens og socialdemokratiets tankegang – siger: vi skal have undersøgt, om de og de personer egner sig til samfundstjeneste. Ja men man siger jo ikke i almindelighed: vi skal have undersøgt ved enhver lovovertrædelse, om den pågældende egner sig til en frihedsstraf. Da kendte vi godt resultatet i forvejen: der er ingen, der egner sig til frihedsstraf, men sådan opstiller man ikke problemet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslaget til folketingsbeslutning vedtoges med 77 stemmer mod 38; 17 stemte hverken for eller imod.

Anden næstformand (Ebba Strange):

Om denne vedtagelse vil der nu blive givet meddelelse til justitsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Anden behandling af:

Forslag til lov om køb på kredit.

(Lovforslag nr. L 87. Fremsat 29/1 82. Første behandling 12/2 82. Betænkning 18/5 82).

Der var stillet 7 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der stillet 7 ændringsforslag af Wilhjelm (VS) og Waldorff (VS) (se nedenfor).

Ændringsforslag

Af *Wilhjelm (VS)* og *Waldorff (VS)*: